

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"I. GİRİŞ

Dava konusu içtüzük değişikliğinin niteliği ve içeriği; demokratik parlamenter rejimimiz, anayasal düzenimiz ve meclis iç hukuku bakımından hayati derecede önem taşımaktadır.

Davanın temelini oluşturacak anayasa analizlerinden önce, sonuca varılmasını kolaylaştıracak kimi ön-tahlillerin yapılması zorunludur.

A) Yasama organlarının içtüzükleri, pratikte anayasa kadar önemli ve etkin metinlerdir. Yasama egemenliğinin kullanılma usullerini düzenleyen içtüzük hükümleri; gücü sınırlayan, meclis içi dengeleri gözeten ve hukuka dayanmak zorunda olan "sessiz anayasalardır (Any.Mad.7, 88/11,95/11). Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim ve yasama kalitesi, en az ürettiği hizmetler kadar, bağlı bulunduğu (uyguladığı, değiştirdiği) hukuk (içtüzük) kalitesi ile de ölçülebilir (Kendi hukukunu hukuk temelinde oluşturamamış parlamentonun üretebileceği hukukun kalitesi, sırf bu nedenle dahi sorgulanabilir.)

B) Türkiye Büyük Millet Meclisi, kendi iç-hukukunu henüz oluşturamamıştır. Meclis iç hukuku, oluşum halindedir. İç hukuk istikrarının sağlanması, yakın gelecekte de beklenmemelidir. Bu gerçeğin ardındaki nedenler, ayrı bir felsefe ve sosyoloji araştırmalarının konusudur. Belirtelim ki hukuku araç gören ve onun üstünlüğünü sindiremeyen, gücüne güvenen patolojik zihniyet (I), yalnızca kadroları değil, kural ve gelenekleri doğrayan darbeler (II) ve yorumun engin çözücülüğü yerine daima lafızları/metinleri değiştirerek yaratılan öldürücü formülleri çare sanan arayışlar (III); hukuk istikrarını önlemektedir. Dava konusu içtüzük değişikliği de, ihtiyaca ve istikrara hizmet görüntüsü içinde, iç-hukukumuzu tahrib eden talihsiz bir girişimdir. Bir asrı aşan yaşam öyküsünde iç-hukuk düzeninin oluşturulamaması, parlamentomuzun övünemeyeceğimiz bir temel karakteristiğidir.⁽¹⁾

C) İçtüzük taslak ve tekliflerinin hazırlanmasında izlenen yöntemler, onların kalite ve ömürlerini doğrudan etkilemektedir. İçtüzük tarihimiz, genellikle iki yöntemden birinin benimsendiğini göstermektedir. Çoğulcu (uzlaşmacı) ve çoğunlukçu (dayatmacı) yöntem.

1- Çoğulcu (uzlaşmacı) yöntem : Bu yöntemde, parlamentonun tüm-dinamiklerinin (partilerin, milletvekillerinin)olabildiğince katılımlarının sağlanması esastır. Tekliflerin ihtiyaç ve hukuk temelinde sentezi için özel komisyonlarda veya ihtisas komisyonunda yoğun bir teknik caba harcanır. Bilim ve bilim adamlarından, Anayasa Mahkememizin yorumlarından ve mukayeseli verilerden yararlanılır. Bu yöntem, kabul tabanını genişletir ve oyunun kurallarını, "ortak" anlayışla ve birlikte oluşturur. Gerek tek parti dönemlerinde ve gerekse çok partili siyasal yaşamımızdaki köklü gelenek, bu yöndedir.⁽²⁾

2- Çoğunlukçu (dayatmacı) yöntem: Düşük yoğunluklu demokrasilerde görülür. Çözümü, "son kural" olan "oy çokluğun"da arayan bir yöntemdir. Uzlaşmanın getireceği erdemleri bir çırpıda yok sayar. Uzlaşmayı, sayı gücünün verdiği rehavet ve otorite içinde

"teslimiyet ve zaaf" olarak görür. Oyunda uygulanacak kuralı, oyuncuların birlikte yapması yerine, gücünün emriyle üretir. Dayatmacı teklif, oyuncuları gerer ve bazen öngörülemeyen gerilimlere, belirsizliklere ve hatta toplumsal kutuplaşmalara zemin hazırlar. Kavga, hukuk "benim" deyen "parmak gücü" ile, özünde hukuku arayan "demokrasi" arasındadır. Sevinerek belirtelimki, çoğunlukçu yöntem, tüzük yapım geleneğimizde yok denecek kadar azdır. İki özgün örneğinden birisi, 1960 Anayasası ile (evet bir anayasa ile) yürürlükten kaldırılmış, öbürü ise, -aşağıda ayrıntılı biçimde ortaya konacağı gibi- şu anda Yüksek Mahkeme huzurundaki tüzüktür (1961 Anayasası, Geçici Mad.3).⁽³⁾

57 inci Hükümetin başbakanı, 1957 yılındaki "Çok Partili Rejimde Tek Parti Rahatlığı" adlı ünlü yazısında, "... o halde, bir yandan çok partili rejim devam ederken, bir yandan da icraya tek parti rejimindeki kolaylıkları, rahatlık ve serbestliği sağlayabilmenin çaresi, Meclis içtüzüğünü ve gerekirse Anayasayı değiştirmek, hatta Anayasayı değiştirmeksizin Anayasaya aykırı içtüzük ve kanun değişikliklerini yapmaktır"⁽⁴⁾ derken bu gün sergilenen kendi güdümündeki yöntemi de, özü de mahkum ediyordu.

Bir İçtüzük Reformunun gerekliliği ve zorunlu alt-yapı sorunu:

1) Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanununu ve benzeri temel yasaları, değişime uygun hale getirmek, ulusalüstü hukukun zorunlu kıldığı uyum/entegrasyon yasalarını çıkarmak, kaçınılmaz/geciktirilemez bir milli ihtiyaçtır. Buna hiçbir muhalefet partisinin karşı çıkması düşünülemez. Esasen, bu konudaki muhalefetin destekleyici tavırları, demeçlerden, kürsülerden taahhüt gücünde ifade olunmuştur.⁽⁵⁾ İktidar çoğunluğu, bu konuda uzlaşma arayışına girmek yerine, mevcut ihtiyaca aşırı anlamlar yükleyerek iç- hukuku tahrib eden bir tüzük değişikliğini yeğlemiştir.⁽⁶⁾ Ayrıca genel kurul çalışmalarında zaman savurganlığını önleyecek, kalite ve verimi artıracak, hukuk tekniğini öne alacak ve fakat katılımı/çok sesliliği yoketmeyecek bir rasyonelleştirmeye gidilmelidir. Bulunması gereken o denge, değişiklikteki kolaycı dengesizlik değildir.

2) Değiştirilen veya tasarlanacak şekliyle bir iç-tüzük yapmanın ön-koşulu olarak, **ANAYASADA DEĞİŞİKLİK YAPMA ZARURETİ :**

a) Kazuistik olan 1982 Anayasası, iç-tüzük karakterli bir anayasadır. İçtüzükte bulunması gereken kimi hükümleri bünyesinde taşıyan bir anayasadır. Aşağıda ayrıntılı şekilde ortaya konacağı gibi, ⁽⁷⁾ başka doğrultuda içtüzük tanzimini önleyecek bu tür anayasa hükümleri değiştirilmedikçe, aksine bir içtüzük yapılması, imkansızdır. Anayasa yok sayılarak, anayasaya rağmen bir iç-tüzük ihdas olunamaz (Any.Mad.11, 88,95,96,97,100, 148 vb.). Bu soruna ilk vurgu, C. Kırca başkanlığında kurulan Anayasa Alt-Komisyonunun 3.4.1995 tarihli altmışbeş sayfalık raporunda yapılmıştır.

b) Yasama tasarruflarının ağırlığını genel kuruldan komisyonlara aktaracak bir reformun "olmazsa olmaz" koşulu, komisyon reformunu da içeren bir parlamento reformudur. Anayasaya yeni hükümler konmasını zorunlu kılan bir reformdur (Any.Mad. 7,175).

aa- "Komisyonları anayasal temele oturtmak" (Any.Mad. 162,100 gibi), "komisyonlarda tutanak tutma zorunluluğu", "komisyon müzakerelerinin açıklığı", komisyon üyelerinin seçiminde ihtisas ölçütünün zorunlu görülmesi", "madde bazında görüşme ilkesi", "alt komisyon ve uzmanlardan yararlanma zorunluluğu" "komisyon müzakeresi usullerinin ve görevinin açıkça tarifi" ve benzerleri bu arada sayılabilir. Komisyon reformu gerçekleştirilmeden, genel kuruldan komisyona yönelecek (yükü genel kuruldan komisyona

aktaracak) bir düzenleme, milli egemenliğe ve açık yasamaya son verecek bir girişimden başka bir anlam taşımaz.

bb- Verimli ve kaliteli yasamanın ön-koşullarından biri de, bilgi temelinde kural üretecek ve iç-hukukun teşekkülüne yardımcı olacak bir "PARLAMENTO ENSTİTÜSÜ"nü kurmaktır. Gücün etkisinden verimliliğe yolculuk, böylesi bir kurumsallaşma ile sağlanabilir. Bürokratik manipulasyonlardan yasamayı koruyacak bu kurum, bir bilgi deposu işlevini de görecektir.

c) İçtüzük dahil, oyunun kurallarına ilişkin düzenlemelerde yürürlük-öncesi denetim, zorunlu olmalıdır. Anayasa değişikliğini gerektiren böylesi bir yapı/model, uzlaşmaya, demokrasiye ve hukuka büyük katkı sağlayacaktır.⁽⁸⁾ Bu modelde, Anayasa Mahkemesi denetimi gerekçesinden, kural yürürlüğe giremeyecek ve hukuksuzluk, kaynağında önlenecektir. Danışma Kurulunun oybirliğine dayanmayan değişikliklerinin, izleyen dönemde yürürlüğe girmesini öngören bir model de benimsenebilir.

3) Sorun, kanunların zamanında çıkarılamamasında (müzakere sürecinin uzamasında) değil; ihtiyaca cevap verecek taslakların hazırlanamamasındadır. İhtiyaç ve hukuk analizi için gerekli derinlikli çalışmalar ve yapılanmalar sağlanamadığından "aynı yasada sık değişiklik", "kısa zamanda yürürlükten kaldırma", "uygulama organlarının, çelişkileri ve boşlukları yorumla giderme zorunlulukları" ortaya çıkmaktadır. İktidar çoğunluklarının bu soruna yoğunlaşmaları gerekirdi. ⁽⁹⁾ Hiçbir yasa kategorileri bakımından zorunlu denetim olmamasına rağmen, Anayasa Mahkememizin denetiminden geçen iptallerle ilgili bir istatistik araştırması, bu açıdan aydınlatıcı olacaktır.⁽¹⁰⁾

E) DAVA KONUSU İÇTÜZÜĞÜN KİMLİĞİNİ ORTAYA KOYAN OLGULARA VURGU (Yahut Anayasaya aykırılık değer yargısına giden yoldaki kutup taşları) :

1) Anayasa Komisyonu, 21. dönemin başında içtüzük değişikliği ihtiyacını hissetmiş ve bu amaçla özel alt-komisyon oluşturarak, bir yıla yakın çalışma yapmış ve 51 maddeden oluşan teklif, genel kurulda görüşülmeye başlanmış, 13 maddesi kabul edilmişken, aniden (bir gizli elin buyruğu ile) geri çekilerek, dava konusu baskın teklif, gündeme getirilmiştir.⁽¹¹⁾ (Ek-3/a-b. Adıgeçen teklifler, sıra sayısı: 527,586)

2) Yeni teklif, parlamenterlik tecrübesi olan herhangi bir kişi tarafından hazırlanmamıştır. Meclis, -belkide tarihinde ilk kez-kendi iç hukuk mühendisliğini ihale etmiştir. Bu anlatım, parlamentonun uzmanlıktan yararlanmaya kapalı olması gerektiğini ifade etmez. Ancak kendi tecrübesini yok sayan bir teklif girişimini, meclisi, yürütme ve bürokrasi eksenlerine taşıyan anlayışın izdüşümü olarak görüyoruz (Any.Mad.7, 2).

3) Teklifin ne büyük meclise verilışinden önce ve ne de -değerli bir milletvekilimizin hayatını kaybettiği- görüşme sonrasına kadar, muhalefet partileriyle hiçbir temas kurulmamıştır. Uzlaşma arayışı, parmak çoğunluğunun giyotinlerine feda edilmiştir.

4) Örneklerinde ve geleneğinde gözlendiği gibi içtüzük yapım sürecinde, öncülük meclis başkanlarında olmasına karşın, bütün temaslara rağmen değerli meclis başkanımız, başkanı olduğu meclisin anayasası değiştirilirken böyle bir misyonu üstlenmemiştir.⁽¹²⁾ Olay sonrası sergilenen zorunlu uzlaşma tavrı, teklif başlangıcında esirgenmese idi, bulunulan nokta farklı olabilirdi.

5) Bu teklif, parlamento geleneğimizin halen yaşayan "Partiler-Arası Uzlaşma Komisyonuna" götürülebilirdi. Kendi geleneğini, kendi birikimini ve öz-süzgecini yok saymanın duru örneği, bu pakette bütünü ile yaşanmıştır.

6) Meclisimizin temel komisyonu: Anayasa Komisyonumuz, bu değişiklik bakımından tarihi ve hayati önemdeki işlevini yerine getirememiştir:

a) Anayasa Komisyonu, öncelikle anayasa analizi yapan ve kuralın anayasaya uygunluğunu tartışan bir ihtisas komisyonudur. Bu komisyonun tarihi, anayasaya aykırı teklif ve tasarıların "RED" mezarlarıyla doludur. Dönüştüren, doğruya cesaretle yürüyen ve gücü hukuka çeken bir komisyon olmuştur.⁽¹³⁾ Ara rejimlerde dahi bunun örnekleri vardır. Ne varki bu dönemde Anayasa Komisyonumuzun bu işlevini gereği gibi yerine getirdiğini söylemekte zorlanıyoruz. Nezaketimiz, kesafet izharına manidir.

b) Sözgelimi, dava konusu tüzük teklifinde, sorunun anayasal yönü değerlendirilmemiş, tartışılmamış ve oylanmamıştır. (Bkz. Anayasa Komisyonu müzakere zabıtları ve raporu).

aa- Komisyon çoğunluğunun tutumu ve anayasayı hiçe sayma anlayışı ortaya çıktığında, birinci madde oylandıktan sonra, muhalefet, "başarı dilekleriyle" demokratik tepki içinde, komisyonu terketmiştir. (Bkz. Komisyon tutanağı, Shf. 26).

bb- Muhalefetin komisyonu terketmesinden sonraki müzakere tutanağının toplam sayfa adedi: 19'dur. Aynı süre içinde, yönetim yetkisi kullanan başkanın dışında, üyelerin söz alma sayısı 31; meclis bürokratinin söz alma sayısı, 54'tür. Üye milletvekillerinin konuşma-satır sayısı, 91; meclis bürokratinin konuşma-satır sayısı, 255'tir. Müzakerenin omurgası, değerli meclis bürokratındadır. Gösterge bilim bakımından birden fazla sonuç içeren bu veriler, "komisyonların"ne derece milli iradeyi temsil ettiklerini yeterince anlatmaktadır.

cc- Tutanaklarda, maddelerin anayasaya uygunluğu hiç tartışılmamıştır. Dile getirilmemiştir. "Yerindelik", yeter gerekçe oluşturmuştur. Oysa "yüzbin kez ihtiyaç olan bir kural", anayasaya aykırı oldukça bu komisyonun yapacağı iş, "ÖNERİYİ ANAYASAYA UYGUN HALE GETİRMEK; mümkün değilse- ONU REDDETMEK"tir.

Bilinmelidir ki Anayasa, partiler -üstü, liderler- üstü ve gruplar üstü bir kavramdır ve bunu yasama organında açığa çıkaracak en temel komisyon da "Anayasa Komisyonu"dur (Any. Mad. 11,95). Partilerin olay sonrası sağladıkları kısmi uzlaşmayı, anayasa ekseninde ve onun güvenliğinde bu değerli komisyon sağlayabilirdi. Yozlaşma ve yokolma, işletilmeyen hukukun ve kullanılmaktan kaçınılan yetkilerin ürettiği tarih notu'dur.

Anayasa Komisyonumuzun bu olaydaki performansı ve tavrı, yasama reformunda mercek altına alınmağa değer ve akademik incelemelere veri oluşturabilecek bir "kürsü emsali" niteliğindedir.

F) SORUNUN, BARINDIRDIĞI YASAMA RİSKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Bu içtüzüğün, özellikle çerçeve 5 inci, asıl 91 inci madde hükmü, taşıdığı anayasaya aykırılığın niteliği bakımından yasamayı işlevsiz kılacak riskler barındırmaktadır. Özel bölümünde, anayasal ayrıntıda tartışılacak bu risklere şimdilik işaret etmekle yetinmekteyiz:

1) Çerçeve 5 inci (asıl 91 inci) madde usulüyle çıkarılacak yasaların özellikle şekil bakımından iptale maruz kalmaları riski :

Aşağıda açıklanacağı üzere, içtüzüğün 91 inci maddesi kapsamında çıkarılan kodların yasaların Anayasamızın 148 hükmü sebebiyle şekilden iptalleri riski mevcuttur. Anayasaya gözü kapalı yasamanın yolaçacağı riskler, hesaplanmamıştır. Anayasa hakiminin, yerindeliği (ihtiyacı), anayasa-üstü saymasının mümkün olmadığı gerçeği gözardı edilmiştir.

2) Ülke ve hukuk için zorunlu ve fakat Anayasamız bakımından mümkün olmayan 91 inci madde yöntemi; muhtemeldir ki tarihe karışacaktır. Anayasa değişikliğine ihtiyaç gösteren ve Anayasa Mahkemesi denetiminden şu ana kadar geçirilmeyen bu yöntem üzerinde oynanması, çoğunlukçu iktidar anlayış açısından dahi doğru olmamıştır.

3) 91 inci maddenin barındırdığı riskler (özellikle Any. 148 ve diğerleri), bu hükme göre kabul edilen yasalarınCumhurbaşkanınca geri gönderilmesi yolunu yoğun şekilde açabilecektir (Any.Mad.89,104/I).

G) Bu içtüzük, yalnızca muhalefet tarafından değil, iktidara mensup ve o sahada söz sahibi üyeler tarafından da açık itiraza uğramıştır. ⁽¹⁴⁾ Ayrıca bir suskunluk dönemi yaşayan aydınlar ve kısmen basın da girişimi itirazla karşılamıştır.⁽¹⁵⁾ Milletten, "evet-sesi" gelmemiştir. Dava bu yönüyle, bir muhalefet itirazı değil, "HUKUK REFLEKSİ"dir. Bir "DEMORRASİ ARAYIŞI"dir. ÖLÇÜ ve DENGİ DUYARLIĞIDIR.

H) Dava konusu içtüzük değişikliği metinleri:

Yürütme ve yürürlük dışında, değişiklik metinleri aşağıya çıkarılmıştır. Yürürlükten kaldırılan (değiştirilen) önceki metinler parantez içine alınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İctüzüğünün Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Karar MADDE 1.- 5.3.1973 tarihli ve 584 Karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İctüzüğünün 60 ıncı maddesinin altıncı fıkrasının sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

Soru ve cevap süresi on dakika ile sınırlıdır.

MADDE 2. Türkiye Büyük Millet Meclisi İctüzüğünün 79 uncu maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Raporların okunmaması

Madde 79.- Kanun tasarı ve tekliflerinin kabulüne veya reddine dair esas komisyon raporları ile araştırma, soruşturma ve diğer komisyon raporları; görüşmelerine başlanırken, Genel Kurulda okutulmaz. Ancak, bu raporların kaç numaralı sıra sayısı olarak bastırılıp dağıtıldıkları Başkanca ifade edilir.

(Önceki metin :

Raporun okunması

Madde 79.- Başkan, bir tasarı veya teklifin görüşülmesine başlanırken raporun tamamının okunmasına gerek olup olmadığını Genel Kurula sorar. Buna lüzum görülürse aynen okunur.)

MADDE 3.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 81 inci maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde deği tirilmi tir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi

Madde 81.- Kanun tasarı ve teklifleri; Genel Kurulda, aşağıda belirtilen usule göre g r   l r:

a) Tasar  veya teklifin tümü hakkında g r   me açılır.

b) Tasar  veya teklifin tümünün g r   lmesinden sonra soru-cevap işlemi yapılır. Maddeler üzerinde ayrıca soru sorulamaz.

c) Tasar  veya teklifin maddelerine geçilmesi oylanır.

d) Tasar  veya tekliflerin yürürlük ve yürütme maddeleri ile yabancı devletlerle veya milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andla maların onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin tasarıların maddeleri üzerinde g r   me açılmaz ve önerge verilemez.

e) Tasar  veya teklifin tümü oylanır.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanun tasarı ve tekliflerinin tümünün veya maddelerinin oylanması, açık oylamaya tabi işlerden değilse, yirmi üyenin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde işaretle yapılır.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararla tırılmamı sa; kanun tasarı ve tekliflerinin tümü hakkında siyasi parti grupları, komisyon ve H k met adına yapılan konuşmalar yirmi er, üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakikadır.

Maddeler üzerinde siyasi parti grupları, H k met ve komisyona beşer dakika süre ile söz verilir.

Maddelerine geçilmesi veya tümü kabul edilmeyen kanun tasarı ve teklifleri, Genel Kurulca reddedilmiş olur.

( nceki metin :

Tüm  zerine konuşmalar

Madde 81.- Kanun tasarı veya tekliflerinin g r   lmesinde, önce tasarı veya teklifin tümü hakkında söz verilir.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanunun tümünün veya maddelerinin oylanması, yirmi  ye tarafından açık oy istenmemi se, işaretle olur.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararla tırılmamı sa, siyasi parti grupları, komisyon ve H k met adına kanun tasarı ve tekliflerinin tümü hakkında yapılan konuşmalar, yirmi er dakika ile ve üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakika ile sınırlıdır.

Maddeler hakkında konuşma süreleri bunun yarısı kadardır.)

MADDE 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 87 inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve sekizinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

Bu esaslar dairesinde her madde için komisyon ve Hükümetçe birer; milletvekillerce, Anayasaya aykırılık önermeleri dahil, en fazla üç önerge verilebilir. Beşten fazla imzalı önerelerde ilk beş imza okunur, önerge tutanağa eklenir.

(Önceki metin:

Bu esaslar dairesinde milletvekilleri tarafından maddelerin her fıkrası için dörtten fazla önerge verilemez.)

MADDE 5.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 91 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 91.- Temel kanunları, İçtüzüğü ve ülkenin ekonomik ve teknolojik gelişimi ile doğrudan ilgili yeniden yapılanma kanunlarının bütünü ile veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesinde uygulanacak özel görüşme ve oylama usulü ile maddeler üzerinde önerge verilemeyeceğinin tespitine; Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebileceği gibi, Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine Genel Kurulca üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyu ile de karar verilebilir.

(Önceki metin :

Temel Kanunlar

Madde 91.- Temel kanunları ve içtüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesinde uygulanacak özel görüşme ve oylama usulü tespitine, Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebilir.)

MADDE 6.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 83 üncü maddesinin başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Bir maddenin önce konuşulması

(Önceki metin :

Bir maddenin önce konuşulması veya fıkraların ayrı ayrı oylanması

Madde 83.- Genel Kurulda bir maddenin diğerinden önce konuşulmasına işaret oyuyla karar verilebilir.

Görüşülen bir madde birçok mesele veya fıkralardan mürekkep ise ve bunların ayrı ayrı oya konmaları onbeş üye tarafından yazılı olarak teklif olunmuşsa gereği yapılır.)

- II -

ANAYASAL ANALİZ

(AYKIRILIKLAR-GEREKÇELER)

A) Tüzük değişikliğinin çerçeve 5 inci, asıl 91 inci maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 88/II, 95/II, 2, 6, 7, 96, 97, 68 ve 148 hükümlerine aykırıdır:

1- a) Temel yasalar ve içtüzükler için öngörülen "özel usûl" (yahut özel yasama usulü), hukukumuzda, 1996 değişikliğinde girmiştir. Uzlaşmaya dayalı kural, soyut norm denetiminden geçmemiştir. Kural, temel kanun nitelemesinde ve geliştirilecek özel usûl türünde, grubu bulunan partilerin oybirliğini (Danışma Kurulunun oybirliğini) arıyordu (İçtüzük, Mad.19,91). Bu şekliyle tam bir katılımı ve uzlaşma zorunluluğunu teminat altına alan bir mekanizmayı içeriyordu. İTİRAF EDELİMKİ, aşağıda ortaya konacağı gibi TEDVİNİN BU ŞEKLİ (ÖNCEKİ BİÇİMİ) DAHİ ANAYASA'ya aykırıydı. Kuruma ihtiyaç duyulması, onun anayasaya aykırılığını bertaraf etmez.

b) Değişiklik, özel yasama usulünü sınırlanamaz biçimde genişletmiş, keyfilik alanı yaratmış ve insiyatifi, partilerin uzlaşma erdeminden iktidar çoğunluğunun oylarına terketmiştir. Uzlaşmaya ve kültürüne önem vermeyen yeni hüküm, rejim bakımından da tehlikeler doğuracak, sürekli kriz üretecek "çıban-başı" niteliğindedir. Artık "Danışma Kurulunun oybirliği" değil, iktidar çoğunluğunun "muhalefete kulak tıkayan" parmakları; özel yöntemi ve uygulanacak teklif/tasarı grubunu belirleyecektir. Değişiklik, hükümetin KHK rejimini işletmemesi ve Anayasa Mahkememizin o yöndeki içtihatlarından kaçınma gizli sebebine dayanmaktadır. Hukuktan kaçan yürütme, yasamayı kuşatarak ve onun temel hukukunu askıya alarak dikensiz gül bahçesi yaratmak istemektedir.

2- Kuralın Anayasanın 88/II, 95/II hükümlerine aykırılığı :

a) Bir yönüyle içtüzük, yasa önerilerinin görüşülme usul ve esaslarını düzenleyen "NORM/HUKUK KURALI"dır. Hukuk kuralının, "genellik, soyutluk ve süreklilik" içermesi, yapısal şarttır.⁽¹⁶⁾ Kuralın bu niteliği, hukuk güvenliğinin kurucu öğelerinden olan öngörülebilirlik ve belirlilik açılarından da önemlidir. 91 inci madde, bu yönüyle bir usul ve esas kuralını öngörmemekte, bunları belirlemeyi, iktidar çoğunluğunun tekeline vermektedir.

Her teklif ve tasarı için önceden belli olmayan, kendi dengelerine ve ölçüsüzlüklere göre belirlenen usul ve esaslar, "soyut değil somut; genel değil özel, sürekli değil, uygulandığında tükenen (geçici/bir defalık)" yapıyı anlatır. Her olay için ayrı usul üretebilen kural (doğurgan-anaç kural) olarak 91 inci madde, anayasal hukuk düzenimizle çatışmaktadır. Üretilen ve değişken özel yöntemler, yasama ve demokrasi için ayrı bir mizah kaynağı olmağa adaydır.⁽¹⁷⁾

b) Böyle bir imkan, yalnızca bir anayasa değişikliğini değil, aynı zamanda ciddi bir hukuk mühendisliğini zorunlu kılar. Sözelimi özel usulün kararlarla üretilmesi formatı yerine, hangi özel usul veya usuller benimsenecekse, onlar tarif edilmiş ve tercihe şayan seçenekler olarak tüzükte mahsus yerine konmalıdır. Aksi takdirde mimarlarını dahi hayrete düşürecek garip yöntemler, yasama egemenliğini ve hukuk inşamı aşındıracaktır.

3) Madde, tarif edilmemiş, devamlı tartışma yaratacak ve kritere bağlanmayan kapalı kavramlar içermektedir. "Temel yasa", "yeniden yapılanma", "kapsamlı değişiklik" kavramları, sınırlanamaz/geniş kapsamlı kavramlardır. Şekli kriter'e göre parmakların "öyle" dediği tanımları ve belirlemeleri geçersiz kılacak bir "iç-ölçüt", maddede mevcut değildir. Keyfiliğin temel taşlarını, bu tür ölçüsüz ve üzerine "kural yaftası" geçirilen hükümler oluşturmaktadır (Any.Mad.2. Hukuk Devleti).

Kuraldaki tarif yokluğu ve geliştirilen özel yöntemler, içtüzüğün diğer hükümlerini askıya alacak bir keyfi yasama sürecini yaşatabilecektir. Bu yönüyle kural, diğer kuralları yutacak "vahşilik"tedir. Her yasa önerisinin bu kurala göre görüşülmesini engelleyecek hukuki mekanizmadanyoksun bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. Güç ve parmaklar istediğinde, her öneri özel yöntemle (mad.91) görüşülebilecek ve yasama baypas edilecektir (Any. Mad.7). Yılda birkaç Danışma Kurulu toplantısı ile, toplantı öncesi komisyonlardan jet hızı ile geçen tasarı/teklifleri toptan ve torba yöntemle, bir günde, bir haftada kanunlaştırmak mümkün olabilecektir, imalathaneye dönüştürülecek yasama organı, yasama kalitesizliğinin ağır yükü altında ezilecek ve güvenilirliğini tamamen yitirebilecektir.

4) Kuralın üreteceği olası özel usuller bağlamında aykırılık çözümlemesi:

a) Madde oylamasını yok sayan usulün aykırılığı :

Benimsenen yöntemlerden birisi -ki bu yöntem, mecliste uygulanmıştır-⁽¹⁸⁾ çok maddeli yasalarda veya her yasada, madde oylamasının yapılmamasıdır. Ünlü benimseme oylaması (tümüyle oylama) ile yetinmedir.

Anayasadeğişikliği yapılmadıkça veya bu yönde üst-norma hüküm konmadıkça, bu usulle üretilen bütün kanunlar ve bittabi uygulanacak usul, iptal tehlikesi ile karşı karşıyadır:

aa-Kanuna vücût veren uzuvlar, "MADDELER"dir. Madde oylamasının varolduğu hukuk rejiminde, tümünün oylanması (benimseme oylaması), bir sorun doğurmaz. Ancak madde oylaması olmayan bir yapıda, benimseme oylaması ile yetinmek, bir anayasa ve komisyon reformu işidir. Birbirleriyle tartışmasız çelişen iki/üç/on madde, bir genel oylama ile nasıl benimsenmiş olur' Bu ihtiyaç açık bir anayasa kuralının ihdası ile ancak giderilebilir.

bb- Anayasamız, madde oylaması iskeletine oturtulmuştur.

1) KHK.deki kararnamenin "DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ" seçeneği (Any.91/9 c.2), madde oylaması olmadan nasıl realize edilebilecektir' (Anayasanın "değiştirilerek kabul" hükmü, madde oylamasının bizzat anayasa tarafından zorunlu görüldüğünü göstermektedir.)

2) Yapısal olarak bir yasa olan anayasa yapımında, madde oylaması yapılmadan, herkesi bağlayan hukuk kuralı (üstün hukuk), nasıl konabilecektir' Özel karar nisapları nasıl saptanabilecektir' (Anayasa yapımında da genel usûle atıf yapıldığı ve maddelerin ayrı ayrı oylanması konusunda açık hüküm bulunmadığı hatırlanmalıdır.) (Any.Mad. 175/II) İçtüzükte anayasa yapımına ilişkin özel hükümlerin varlığı, bir argüman oluşturmaz. Tahlilimiz anayasa seviyesindedir ve İçtüzük- 91 inci maddedeki mantık, yarın en temel yasa olan "kapsamlı anayasa değişikliğinde TOPTAN OYLAMA" çözümünü, hukuki terbiyeye mazhar olmamış bir kuvvet tarafından işletilebilir.

3) Maddelerin ayrı ayrı oylamasını millete tanıyan bir anayasa, mikro-millet olan mecliste madde oylamasını kaldıracak özü nasıl barındırabilir' (Any.Mad. 175/7)

Madde oylaması gereği, yalnızca köklü bir kural değil, öneriye geçerlik tanıyan, öneriyi hukuki meşruiyete çıkaran önemli bir süreçtir ve o süreci yaşamamış önerinin yasalaşması, yalnızca şekil noksanlığından dolayı değil, anayasal esas sebebiyle de imkansızdır (Any.Mad.88/II,97/1, 87).⁽¹⁹⁾

cc- ANAYASANIN 148/II'DE DÜZENLENEN"KANUNLARIN ŞEKİL BAKIMINDAN DENETLENMESİ, SON OYLAMANIN, ÖNGÖRÜLEN ÇOĞUNLUKLA YAPILIP YAPILMADIĞI İLE SINIRLIDIR" KURALININ OLAY SOMUTUNA (SORUNUMUZA) ETKİLİ ANLAMININ KEŞFİ (NATURALİST ANAYASA BAKIŞI):

1982 Anayasasının bu hükmü, kuşkusuz aklileştirilmiş parlamento anlayışının tipik bir uyarlamasıdır. Anayasamız, yasaların şekil açısından denetimini, "son oylama çoğunluğu" ile sınırlamıştır. İmdi,

Son oylama, en az bir başka oylamayı (birden fazla olabilir) zorunlu kılan oylamadır. Bu, üzerinde durulmayacak kadar bendihi/açık bir kural ögesidir.

2) Bir oylamayı son oylama saydıracak birinci oylama hangi oylamadır' Çözülmesi gereken düğüm, açılması gereken kapı bu'dur. Zihni yoğunlaşma, bu noktada gerçekleştirilmelidir. İlim ve objektif yaklaşım, burada sergilenmelidir:

1982 Anayasanın yapımı ve yürürlüğe girdiği dönemde, sıra düzeni itibarıyla son oylamadan önce gelen oylama hangisi ise, birinci oylama odur. İç hukuka göre kuşkusuz bu oylama, "MADDE OYLAMASI'dır. 1982 Anayasasının içtüzük karakterli olması ve yerleşik uygulamayı, genellikle anayasaya aktarması niteliği hatırlanmalıdır.

Son oylamanın benzeri olan bir başka oylama (özellikle maddelere geçiş oylaması), birinci oylama sayılamaz. Aksine anlayış, genel oylama olan "son oylama" anayasa kuralını "abes" hale getirir ve anayasa koyucuyu "abesle meşgul olan organ" konumuna indirger. Çünkü son oylama ile maddelere geçiş oylaması, yapıları itibarıyla aynıdır. Son oylamaya öncelik eden oylama, kendisine benzemeyen bir başka oylama olmak gerekir. O da "MADDE OYLAMASI'dır.

Yukarda açıklandığı gibi Anayasamız, "madde oylaması" iskeleti üzerine oturtulmuş olup bu argüman dahi, aynı sonucu zorunlu kılar.

3) Maddeleri oylanmamış bir yasanın görünürde "son oylaması", birinci (önceki) oylama yapılmadığı için şekil hukuku bakımından "SON OYLAMA DEĞİLDİR". O, olsa olsa, genele geçişle özdeş birinci oylama olur. Bu usûlle üretilen her yasa, "SERİL NOKSANLIĞINDAN İPTALE MARUZ"dur. "Son" sözcüğünün taşıdığı hukuk, iktidar çoğunluğunun hukuk-dışı tasarımlarını söndürmektedir.

b) "Kanun Tasarı veya teklifinin genel kurulda okunmamasını öngören usulün aykırılığı:

Kanunlar, yasama egemenliğini somutlaştıran metinlerdir (Any.Mad.6/1,7,87). Kanunlaştırma sürecinin anayasal tutanağa geçmesi, ancak onun divan tarafından okunmasıyla

mümkündür (Any.Mad. 97/1,94). Kanun öncesi metnin, aleniyet içinde okunmadan tutanağa geçirilmesi, Anayasada öngörülmüş kayıt sistemine açıkça aykırıdır.

c) "Kanun Tasarı veya teklifinin madde madde müzakere edilmeden" kabulünün anayasaya aykırılığı :

d) Anayasa, kanun denen şeyin yasama organında mutlaka görüşülmesi gerektiğini ve fakat bunun usul ve esaslarının içtüzükte gösterileceğini öngörmektedir (Any.Mad.88/11).

Kural, görüşülme imkanını ortadan kaldıracak bir tüzük düzenlemesine karşıdır.

2) Anayasa, tutanağa geçmenin önkoşulu olarak, "görüşme yapılma "yi zorunlu görmektedir. Bir metin ki tutanağa geçecektir, o mutlaka görüşülmelidir. Kanun öncesi metinler (teklif ve tasarılar) tutanağa geçmeyecek ise, anayasal kayıt ve açıklık sisteminin anlamı ne olabilir' (Any.Mad.97/1)

3) Madde görüşmesi, "oy ve oylama" kavramının bünyesinde mevcut bir süreçtir. Oy, bir konu (yasa, madde) hakkında bir görüşü zorunlu kılar. Çoğulcu/ katılımcı müzakere sürecinden geçmeyen (görüşülmeyen, farklılıkların ortaya konmadığı) bir madde hakkında "oy" teşekkülünden bahsedilemez. Anayasal oylama, farklı görüşlerin uygarca çarpışması sürecinin açık bulunduğu, öznel istediğinde işletildiği bir imkanla bitişik bir mekanizmadır. Oyu makina olmaktan çıkaracak unsur, oylama öncesi, oy objesiyle ilgili görüşme sürecinin imkan olarak varlığıdır. Anayasa Mahkememizin görüşü de bu doğrultudadır.⁽²⁰⁾

Belirtilennedenlerle, "görüşmesiz özel yasama usulü", anayasal düzenimizle çatışmaktadır. Böyle bir yöntemin kabulü, hukuk uygulayıcılarını iradi ve tarihi yorum malzemesinden, medeniyetimizi ise yasama belgelerinden mahrum edecektir (Any. Mad.2).

Tekrar vurguluyalım ki içtüzüğün 91 inci maddesiyle üretilebilecek özel yasama usulleri, öngörülemez çeşitlilikte olup yaratılacak aykırılıkları tüketici bir şekilde kestirmek olanağı yoktur.

5) Hükümdeki "önerge verilip verilemeyeceği" kaydı Anayasanın 2, 7, 87, 88/II kurallarına aykırıdır :

Önerge, yasa şekline bürünecek ihzari metin (teklif/tasarı) üzerinde, genel kurulun tasarrufta bulunmasını sağlayan en temel araçtır. Bu mekanizmanın anayasal kaynağı, Any.Mad. 7 ve 87'dir. Müzakere ve önerge yasağı, anayasanın cevaz vermediği ve içtüzükle sağlanan bir sınırlamadır.^(20-a) Yüksek Mahkeme, önergenin işleme konmamasını (doğaldır ki önerge yasağını) genel kurulun iradesinin teşekkülünü önleme olarak yorumlamış ve anayasaya aykırı bulmuştur.^(20-b)

6) Kuralın Anayasamızın 96 inci madde hükmüne aykırılığı :

Kural, özel yöntemin, Danışma Kurulunda oybirliğinin sağlanamaması halinde, üye tamsayısının 3/5 çoğunluğu ile belirlenebilmesini öngörmektedir. Bu oranın meclis aritmetiğindeki ifadesi, 330'dur. Mevcut iktidar çoğunluğunun toplamından azdır. "Zor", "ulaşılmaz" sayı barajı görüntüsü veren bu kural, anayasamızın 96 inci maddesine aykırıdır. Genel Kurulun karar nisapları, içtüzükle belirlenemez. Bu, kurucu iktidar tarafından bir anayasa sorunu olarak görülmüştür. Ve bu oran, "TOPLANTIYA KATILANLARIN SALT

ÇOĞUNLUĞU'dur (Any. Mad.96/1. Ayrıca üye tamsayısının dörtte birinden bir fazlası tabanı 139 üye). Yasama organı, sistemin lehine olsa dahi, anayasanın buyurucu yeter sayısını azaltacak veya artıracak bir formülü benimseyemez (Any.Md.11). Kaldığı, 96/1 hükmündeki "Anayasada, başkaca bir hüküm yoksa" kaydı, anayasal nisabın dokunulamazlığına hukuki/buyurucu vurgudur. Ciddi bir içtüzük reformu, Any. 96 hükmünü değiştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu hükmün değiştirilmesi gereğine, biz de katılıyoruz. Öte yandan iktidar çoğunluğunun 3/5'lük oranını benimsemesinde, hesaplara dayalı özel bir siyaset mühendisliği vardır. Bu hesap, aşağıda açıklanacaktır.

7) Diğer yönlerden aykırılık (Yahut yaratılan bir rejim sorunu) :

a) Kural, iktidar-muhalefet dengesini alt-üst etmektedir, iktidar çoğunluğu, muhalefetten bir sayıya dahi muhtaç olmaksızın üreteceği özel yasama usulleriyle parlamento platformunu, kendi güç merkezi haline getirecektir. Sözgelimi bu yöntemde, "muhalefet partilerinin söz almaması" formülünü önleyecek bir objektif kural yoktur. Sınır tanımayan gücün, üreteceği acübe kurallar, muhalefetsiz parlamentonun bir başka adıdır. Bu, cumhuriyetindeğiştirilemez temel niteliğinin içinin boşaltılması hareketidir. Demokratik ve hukukun üstünlüğüne dayalı yasama (Any.Mad.2), fiilen sona ermektedir. Düşük yoğunluklu demokrasimiz, milli iradenin temerküz mekanında (meclis salonunda) can çekişmektedir, iktidar çoğunluğunca yürürlüğe konan bu kural, sivil darbenin kendisidir.

b) Mevcut hüküm, tasarı ve teklif üretkenliğinden yoksun veya bu yeteneğini işletmeyi bir yük kabul eden sınırsız çoğunluğu, bürokratik yasamaya götürmektedir. Yürütme organını -ki tasarı üretiyor- ve yasama organını, tasarı/oy makinası haline döndürmektedir. Bürokratik odakların danışılma niteliği, kurucu yapıya dönmektedir. Komisyonları zamana oynayan, genel kurulu tartışmayan bir yapı, kendi özünden uzaklaşır ve BÜROKRATİK YASAMA'nın sadece örtüsü olarak kalır. Bir maddelik kural, yasama egemenliğini yürütme ve bürokrasi egemenliğinin içinde eritmektedir. Kuvvet birliğinden daha farklı olan bir tehlike, önümüzdedir: İki kuvvet tarafından yasama kuvvetinin yutulması tehlikesi... Demokrasiyi imha eden sebepler, daima topla/tüfekte gerçekleşmez. Bazen adına "hukuk" denen ve Prof. Aksoy'un tarifıyla "cibilliyetsiz" olan "kurallar" da aynı "sosyal-felaketi" hazırlayabilir. Bütünleşmenin iletişim tekeli ile geçirimsiz bir bağ kurması ise, sonuçları kestirilemez bir "vehamet" olacaktır. Güzel ve büyük Türkiye'nin yaşadığı gerçek budur (Any.Mad.7,2,68). Bu girişim, gücün hukuk yuvasından fırlaması ve yasama egemenliğinin yokedilmesi olayıdır. Bu girişim, bilgi ve tecrübi akıl temelinden yürümeyen çoğunluğun rejim için nasıl tehlikeler ürettiğinin eşine rastlanmaz örneğidir. Emsal oluşturacak "sü-i misal"dir.

c) Kural, büyük koalisyonlar dışında kalan iktidarlara yararlandırmayacak, sadece günümüz iktidarının elinde bulundurduğu çoğunluğa hizmet edecek "bir sayı rotasına" oturtulmuştur. Amaç, yöneten demokrasi ve yürütme organının taahhütlerini, politikalarını ve ivedi önlemleri yerine getirmek ise, bunun formülü çok basittir. "İktidar çoğunluğunu oluşturan sayıda üyenin kararı ile özel yasama usulü" öngörülebilir. Yarın, orta koalisyonlar, küçük koalisyonlar, azınlık iktidarlara, tek parti iktidarlara hükümet olurlarsa, "onlar faydalanmasın" hesabı ve öngörüsü, mevcut iktidar çoğunluğunu böyle bir anlayış eksenine getirmiştir. Bu anlayış, "ben merkezci, bencil ve totaliter bir anlayıştır." Hukuka değil, doğal bariyerleri zorlayan parmaklara ve dengeleri bozan anti demokratik kurnazlıklara güvenmektedir. Muhalefeti oyun süsü zanneden bu talihsiz zihniyetin çarpıp parçalanacağı uygarlık duvarları vardır (Any. Mad.68). Bu duvarların en başında Anayasamız ve Millet gelmektedir (Any. Mad. 2,6,7,88/II, 148 ve diğerleri).⁽²¹⁾ Konuşmayan (suskun) iktidar siyaseti, millete ait mecliste sesi kesilmiş muhalefete doğru yol almak istiyor.

Sonuç olarak 91. maddedeki özel yasama yöntemi, anayasal düzenimizle çatışmakta, dengeleri bozmakta ve hukuk, gücün elinde oyuncak olmaktadır. Muhalefetin mutlak dışlandığı böyle bir yöntemin, çoğulcu demokratik yasamada, bir saat dahi yaşamağa hakkı yoktur. Anayasal düzen, meclis-iç hukukuna sür'atle avdet etmelidir.

B) Değişikliğin çerçeve 3 üncü, asıl 81 inci maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 2, 6, 7, 75, 76, 88, 67, 68, 90 ve 98 hükümlerine aykırıdır.

1) Siyasi parti gruplarına maddeler üzerinde tanınan görüşme süresi, partilerin yasamayakatılımlarını aşırı biçimde sınırlandırmaktadır. "Beş dakika" kuralı, anayasayla bağdaşmaz (Any.Mad.7, 87, 68).

2) Maddeler üzerinde "kişisel söz" hakkını tanıyan hükmün (81/3,4), değişiklikle yürürlükten kaldırılması (değişiklik, madde 81/4),temel-norm düzeni ile bağdaşmaz. Milletvekili, meclisi oluşturan çekirdek birim'dir (Any.Mad.75 ve diğerleri). Yasa üretme sürecinde ana-dinamiktir (Any.Mad.88/1,96). Parlamento hukukunun kaynağını anayasadan alan kuralı kaldırarak milletvekilini süreçten dışlayan kural düzenlemesine gidilmesi, legal doğruluk taşımaz. Demokrasinin virüsü olan oligarşik yapılanmaların iyileştirilme araçlarından biri de, "kişisel söz hakkı"dır. Ayrıca mevcut kural, bağımsız milletvekilini sürece katan bu imkanı yok ederek Anayasanın 67/1 hükmünü tanımazlıktan gelmektedir. Öte yandan grubu bulunmayan partili milletvekilleri bakımından da aynı sakınca sözkonusudur.⁽²²⁾ Son içtüzük yapımlarında, milletvekillerinin kişisel ifade hakkı sürekli kısıtlanmıştır. Bu, milletvekilinin, seçim bölgelerinden taşıdığı talepleri millete ait kürsüden ifade etmesini ve görüşülen maddeye yansıyan yerel renkleri taşımasını önlemektedir. Anlayışın, demokrasi ve milletvekili kurumlarıyla bağdaşır yanı yoktur. Değişiklik, bu yönden de anayasaya aykırıdır.

3) Yürütme ve özellikle yürürlük maddelerinde görüşme ve önerge yasağı, tüzüğü hazırlayan veya uzlaşan iradenin yasama tekniği konusundaki seviyesini dışa vurmaktadır. "Yürürlük", normun zaman bakımından uygulama kapasitesini ortaya koyan temel bir maddedir. Genel kurul aşamasında yürürlük maddelerinin değiştirilmeleri, pek çok defa gözlenmiş bir ihtiyaçtır. Sözgelimi şu anda değiştirilen tüzüğün yürürlük maddesi, teklif ve komisyon metni hilafına bir şekil almıştır (değiştirilmiştir). Hayatın ve hukukun gereklerinden bu kadar habersiz bir zihniyetin ürettiğini zannettiği kuralları tasfiye ile uğraşmak, yasama dinamiklerinin (dava açan iradenin, davayı çözecek negatif yasama organının/Anayasa Mahkemesinin) kaderi olmamalıdır. Bu maddelerde önerge yasağı, Anayasanın 87, 88, 2 hükümlerine aykırıdır. Görüşme yasağı ise, bu layihanın "B/3-c" bölümünde gösterilen madde ve gerekçeler karşısında anayasal temelle çatışmaktadır.

Aynı gerekçe, andlaşmaların onaylanması yasaları hakkında da geçerlidir. Meclis Anayasasının 90 ıncı maddesindeki yetkisi gereği, onay kanununu reddedebileceği gibi yürürlüğü üzerinde tasarrufta bulunabilir.⁽²³⁾ Dış egemenliğin sınırlandırılması alanında "müzakereci meclis" karakteri, ulusal bir teminattır (Any. Mad. 6). Bu itibarla andlaşmalarla ilgili yeni düzen, işin tabiatından ve egemenlikten habersizdir.

4) Maddeler üzerinde soru sorma hakkının ortadan kaldırılması, anayasanın 98 ve 87 hükmüne aykırıdır. Oysa etkili aydınlanma ve sorgulama hakkı ortadan kaldırılamaz. Yüksek Anayasa Mahkemesi, madde sorusunun varlığını aramaktadır.⁽²⁴⁾

C) Tüzük değişikliğinin çerçeve 4 üncü maddesi (asıl 87/1'deki değişiklik), Anayasamızın 87, 2, 68 hükümlerine aykırıdır :

Önerge, tasarı/teklif maddelerini olgunlaştıracak vasıtaların başında gelir. Önergelerin ölçüsüz şekilde sınırlanması, bu temel vasıtayı işlemez hale getirir.

Her biri bağımsız madde niteliğinde olan hükümler, fıkra düzenine sokularak -ki vergi yasasında yaşanmıştır- birkaç sahife uzunluğunda maddeler yoluyla, bu hüküm kötüye kullanılmaktadır. Önergede fıkra düzeninden vazgeçilmesi, yasama hilelerini artıracak ve katılımı kısıcaktır.

İhtiyaç, muhalefete mutlaka kota ayıracak bir önerge düzeninin kurulmasıdır. Örneğinbu içtüzük değişikliğinde "iktidar partisiüyeleri" önerge kapasitesini doldurarak bir hakkinkullanımını önlemişlerdir. Aklileştirilmiş parlamento, önerge nöbeti'ni ortadan kaldırarak katılımcı birmodelin benimsenmesini zorunlu kılar (Herkes, o aklileştirilmiş parlamentoyu arıyor).

Maddenin, eklenen cümle dışındakibölümü (önerge sınırlaması) anayasayla örtüşmemektedir. ⁽²⁵⁾

D) Değişikliğin çerçeve birinci maddesi, Anayasanın 98, 87 ve 2 hükümlerine aykırıdır :

Maddeleri hakkında soru yasağının benimsendiği bir kural düzeninde (Mad.81/b.c.2), kanunun tümü için tanınan soru süresi (beş dakika/diğer beş dakika cevap için), söz götürmez açıklıkta, "yokedicici kısıtlama"dır. Anayasa Mahkememizin dn.24'de yeralan ve madde sorularına ilişkin kararının irrasyonel yasama tarafından, yasanın tümüne teşmil edici şekilde nasıl çarpıtıldığının tipik örneği, bu maddede gözlenmektedir. Engelleme (obstruction) hakkının kötüye kullanılmasında hakkın yokedilmesine gidişin örneği verilmiştir. "Sormak, aydınlanmak", vicdani oy'un gıdasıdır. Sorgulayıcı yasamanın aracıdır. Aksi doğrultudaki yeni hüküm, anayasa ile bağdaşmamaktadır.

Değişiklik, ölçülü bir engellenmenin yasama organlarının kökleşmiş bir geleneği olduğu, muhalefet hakları grubundan bulunduğu ve çoğunlukları uzlaşmaya zorlama işlevi gördüğü gerçeğinden habersizdir. Evrim çizgisi ve temel dinamik bilgilerini sindirememiş meçhul hazırlayıcıların üretebilecekleri ürünler, ancak bu kadar olabilir. ⁽²⁶⁾ Aşırı engelleme, ifratı; aşırı hız, tefriti anlatır. Verim ve kalite, ölçülülüğün eseridir. Değişiklik, tefrit güzergahında seyretmektedir.

III.YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEĞİ

Yasama egemenliğini oluşturan iktidar-muhalefet dengesi, içtüzüğün 91 inci maddesi ile sürdürülemez ve katlanılamaz ağırlıkta bozulmuştur. Yöntemin oluşmasında muhalefet dışlanmıştır.

Bu madde usulü ile çıkarılacak yasaların öncelikle şekilden iptal edilme riski (yasama enerjisinin gereksiz tüketilmesi), fazlası ile mevcuttur.

Madde, tartışmasız şekilde Any. 96 hükmüne ve genel anayasa modeline açıkça ve ağır biçimde aykırıdır.

Ülke, iktidar kadar, muhalefetin de ülkesidir. Ortak ulusal soranlarla ilgili temel ve diğer ivedi yasalarda, uzlaşma arayışı denenmeğe değer ve çözücü bir yöntemdir.

Esas Sayısı : 2001/129

Karar Sayısı : 2002/24

Gerek yapısı ve gerekse kriz üretkenliği yoluyla iç-hukuku ve demokratik parlamenter rejimi bozucu karakter taşıyan 91 inci madde hükmünün dava sonuna kadar yürürlüğü, anayasal düzeninin askıya alınmasıyla eşdeğerdedir. Hüküm, dava sonuna kadarki kısa sürede dahi içinden çıkılması kolay olmayan sorunlar yaratacak karakterdedir.

Yürürlüğü durdurmanın Yüksek Mahkeme içtihatlarıyla belirlenen kurucu koşulları oluşmuştur.

IV - TALEP ve SONUÇ

1) Dava konusu içtüzüğün çerçeve 5, 3, 4, 1 hükümlerinin layihamızda belirtilen ve Yüksek Mahkemece belirlenen sebeplerle iptaline;

2) Davanın öncelikle ve ivedilikle görüşülmesine,

3) Çerçeve 5 (asıl 91) hükmünün yürürlüğünün durdurulmasına;

karar verilmesi hususu arz ve talep olunur.""